

ми та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка» щодо розширення переліку кандидатів, яким надано право на отримання державної фінансової підтримки. Це дозволить підвищити конкуренцію й, у перспективі, якість програм (проектів, заходів), розроблених громадськими об'єднаннями.

- б) Залучення НГО до роботи комітетів ВРУ під час опрацювання та вивчення законопроектів скоротить час, зробить законотворчий процес більш якісним, встановить пріоритети у соціальній сфері та допоможе більш відкрито здійснювати перевірку, опрацювання, а в подальшому і реалізацію положень законопроекту.

Науковий керівник: асистент кафедри теорії права та конституційного права ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого О. О. Любченко.

— — — — —

Мохончук Богдан Сергійович
 НЮУ імені Ярослава Мудрого,
 студент, Інститут підготовки кадрів
 для органів юстиції України,
 5 курс, 16 група

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХОДІВ ПОДОЛАННЯ ЯВИЩА АБСЕНТЕЇЗМУ

Проблема явки виборців породжена, в першу чергу, ідеями демократичного представництва (представницького мандату). Адже основною метою інституту виборів є встановлення дійсного волевиявлення громадян, які делегують управлінські та владні повноваження своїм представникам. Саме в цьому і полягає відмінність між легалізацією (юридично оформленою законністю) та легітимацією (суспільним визнанням) державної влади. Тому у випадку участі в голосуванні незначної частини електорату, логічно постає питання легітимності виборного органу (посадової особи). В українській практиці навіть присутній досвід, коли явка виборів використовувалась як вимога їх легальності. Так, відповід-

но до ч. 3 ст. 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 18.11.1993 № 3623-ХІІ вибори визнавались такими, що не відбулися, якщо в них взяло участь менш як 50% від числа виборців, внесених до списків виборців даного округу.

Аналізуючи заходи, спрямовані на подолання явища абсентеїзму, умовно їх можна поділити на заходи примусу та заохочення.

Заходи примусу іманентні тим країнам, де участь у виборах є не правом, а обов'язком. Як правило, в таких країнах на рівні Основного Закону встановлюється обов'язковість реалізації власних політичних прав (наприклад с. 2 ст. 48 Конституції Італійської Республіки, ч. 5 ст. 51 Конституції Греції), а вже на рівні національного законодавства деталізуються й самі заходи. Доцільність закріплення подібних положень знаходить свої позитивні та негативні відгуки в науковому середовищі. Доволі часто вони обґрунтовуються історичним прикладом окремих полісів Древньої Греції, де громадян, які ухилялись від участі у виборах, позбавляли громадянства. Пояснювалось це тим, що таким особам байдуже за майбутнє власної держави. Сьогодні, подібними заходами можуть бути позбавлення виборчих прав, накладення штрафів різного рівня, позбавлення робочого місця, обмеження в підприємницькій діяльності, тюремне ув'язнення. Найбільш цікавими для демократичних держав є застосування, так званих, заходів громадського осуду (Італія, Бельгія, Мексика, Чилі та ін.), серед яких можуть бути: вимога надати письмові пояснення про причини не явки на вибори; проголошення догани судом, мером; друк імен та прізвищ осіб, які ухилялись від голосування, в газетах, у спеціальних списках тощо. В окремих країнах встановлюється градація осіб, для яких голосування є обов'язковим (в Еквадорі це грамотні особи віком від 18 до 65 років, в Бразилії — особи віком від 18 до 70 років). Щодо осіб, для яких голосування є факультативним подібні заходи не застосовуються. Можна довго полемізувати з приводу доцільності застосування розглянутих заходів. Однак факт підвищення явки виборців (від 8 до 15 відсотків), після введення обов'язкового голосування, підтверджується дослідженнями політологів Луїса Мессікота (Louis Massicotte), Андре Блеса (Andre Blais) і Антуана Йошинака (Antoine Yoshinaka).

Говорячи про заходи заохочення, варто констатувати значну складність їх виокремлення. Як правило вони пов'язані з впливом на свідомість електорату, підвищенням їхньої політичної культури і доволі рідко носять конкретно-матеріальну заохочувальну складову. Приклад останніх знаходить своє відображення в такій країні як Андора, де прийнято преміювати відвідавших виборчу ділянку громадян невеликою грошовою сумою чи бокалом вина.

В інших випадках розглядувані заходи спрямовані на підвищення явки виборців та загальної політичної культури шляхом маніпуляцій з почуттям гордості та сорому, впливу норм моралі. Так, вчені Алан Гербер (Alan Gerber), Дональд Грін (Donald Green) та Крістофер Ларімер (Christopher Larimer) провели ряд соціологічних досліджень. В першому було вивчено соціальний тиск на поведінку виборця (досліджувались 180 тисяч сімей) за рахунок розсилки друкованих матеріалів різного змісту. Найбільший вплив здійснили листівки, де зазначалась інформація про факт голосування сусідів та повідомлялось, що виборці будуть проінформовані про те, хто голосував, після виборів (явка виборців виросла на 8.1 відсоткових пункти). Друге дослідження було спрямоване на внутрішню сторону особистості, зокрема почуття гордості та сорому. Так, за результатами дослідження 369 211 зареєстрованих виборців виявлено значний вплив розсилок, які підтверджують (нагадують) факт участі у минулому голосуванні (явка зросла на 4.1 відсоткових пункти або 18%). Ще вищі показники були отримані внаслідок розповсюдження інформації про факт не участі у виборах (відповідно 6.4 відсоткових пункти або 28%).

В свою чергу експерти Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) здійснили аналіз світової практики та градацію заходів заохочення явки виборців. Зокрема шляхом загальнонаціональної рекламної кампанії Британська Виборча комісія пояснює чому люди повинні голосувати. У Новій Зеландії перед виборами проводиться комплексна реєстраційна кампанія з інформацією на багатьох мовах. Некомерційна організація «Rock the Vote» (США) стимулює електоральну активність молодих людей через молодіжну культуру та розважальні захо-

ди. До 2005 року Рада міністрів Болгарії виділяла кошти для проведення державної лотереї, пов'язаної з виборами. Аналогічний захід здійснюється органами місцевого самоврядування Норвегії.

В Україні, на законодавчому рівні, були спроби закріплення заохочувальних заходів подолання явищу абсентеїзму (Указ Президента «Про Концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні» від 08.12.2000). Проте орієнтовані вони були швидше на членів виборчих комісій та осіб, які здійснюють організацію виборів.

Науковий керівник: д. ю. н., професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого Ю. Г. Барабаш.

— — — — —

*Новак Александр Николаевич
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
соискатель, кафедра
конституционного права Украины*

УСПЕХИ ПРАВЫХ ПАРТИЙ НА МЕСТНЫХ ВЫБОРАХ В ЕВРОПЕ: ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

«Европа поворачивает вправо», «Наступление ультраправых», «Правая волна» и даже «Конец эпохи либерализма» — такими лозунгами запестрели страницы европейских газет, популярных журналов и толстых академических изданий на пороге 2010-х гг. Однако следует уточнить, что подобного рода прогнозы, в которых звучала то искренняя тревога, а то — эле скрываемое нетерпение, делались и раньше: уже с начала «нулевых» политические обозреватели и ученые обратили внимание на нарастающее усиление правых настроений в европейском общественном сознании, консервативных тенденций в политике и идеологии ЕС.

«Первой ласточкой» этих процессов стала победа в 1999 г. на парламентских выборах ультраправой Австрийской партии свободы во главе с мультимиллионером Йоргом Хайдером (на региональном уровне партия набрала тогда